

ВЕЛИКОБРИТАНІЯ В МІЖНАРОДНІЙ ІНФОРМАЦІЙНІЙ АНТИІРАКСЬКІЙ КАМПАНІЇ США, 2002-2006 рр.

В статті досліджено роль Великобританії в міжнародній інформаційній антиіракській кампанії США у 2002-2006 рр. Охарактеризовані причини підтримки Лондоном військових дій в Іраку. Висвітлено зовнішньополітичні наслідки для Великобританії спільних з США антиіракських інформаційних заходів. З'ясовано роль британського прем'єр-міністра Т. Блера у популяризації ідеї військового вторгнення сил міжнародної коаліції в Ірак. Окреслено вплив антиіракської кампанії на міжнародні відносини.

Ключові слова: Великобританія, США, Ірак, Т. Блер, Дж. Буш-молодший, інформаційна кампанія, тероризм.

Важливим фактором британсько-американського співробітництва є іракське питання, яке показало повну готовність Великобританії підтримувати США. У 1997 р. у Великобританії до влади прийшли лейбористи на чолі з Ентоні (Тоні) Блером, які, прийнявши естафету влади у консерваторів, у зовнішній політиці фактично продовжили їх курс. На той час відійшла в минуле напруга «холодної війни», загроза ядерного конфлікту, військового протистояння з країнами Варшавського договору. Проте наприкінці ХХ - на початку ХХІ ст. з'являється нова загроза для безпеки світової спільноти - міжнародний тероризм. З огляду на становище Великобританії як країни, що здійснювала багатовікову колоніальну політику, міжнародний тероризм став для неї реальною небезпекою.

Джерельну базу роботи складають промови та виступи провідних державних та політичних діячів та політиків, матеріали органів державної влади і політичних партій Великобританії та США, а також прес-конференцій, документи особистого походження, матеріали міжнародних організацій та ЗМІ.

Зарубіжна історіографія питання досить чисельна та різнопланова. Вельми збалансовану оцінку британсько-американського співробітництва за часів Т. Блера пропонує Дж. Візер, який констатує дивність та певну неприродність зв'язків Блер-Буш, але водночас підкреслює, що метою прем'єра було утримати Сполучені Штати від односторонніх дій [28]. Потужний напрям критики пов'язаний з оцінкою політики Блера-Буша як різновиду імперіалізму представлений у роботі М. Седдона [24]. Цінною є робота відомого американського вченого Ф. Фукуяма «Америка на роздоріжжі: демократія, влада та неоконсервативна спадщина», у якій проаналізовано антитерористичну кампанію Великобританії та США на початку 2000-х рр. [13].

У статтях російського дослідника О. Громико «Зовнішня політика Великобританії від імперії до «осьової держави», «Тоні Блер: десять років на чолі Великобританії» дається критичний аналіз зовнішньої політики Великобританії у контексті відносин з США [4; 5].

Гончаренко Анатолій Володимирович - кандидат історичних наук, доцент, Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка (Україна).

В українській історіографії проблематики важливою є стаття Б. Гончара і Н. Яковенко «Сполучені Штати в системі зовнішньополітичних пріоритетів Великої Британії - еволюція «особливості» [3]. У монографії Н. Яковенко «Велика Британія в сучасній системі міжнародних відносин» приділяється увага співпраці Лондона і Вашингтона у боротьбі проти міжнародного тероризму [14]. Корисними для дослідження були також праці, в яких розглядаються важливі аспекти зовнішньої політики Лондона і Вашингтона: С. Пик «США - Велика Британія «особливі відносини», Т. Кандуба «Атлантизм в зовнішній політиці урядів Тоні Блера» [8; 6].

Отже, мета статті - дослідити роль Великобританії в міжнародній інформаційній антиіракській кампанії США у 2002-2006 рр., а також з'ясувати роль прем'єр-міністра Т. Блера у цьому процесі.

Перші дані про можливість американської військової операції стосовно Іраку з'явилися в засобах масової інформації відразу після терористичних атак 11 вересня 2001 р., у наслідок яких загинуло майже 3000 чоловік. Найбільш поширені слова в цей день були «війна», «зло», «співчуття», «солідарність», «визначення» і, звичайно, «зміна». Зрозуміло було, що світ змінився [18, с. 201].

Сполучені Штати фактично відмовилися від узгодження своїх дій із союзниками по НАТО та дали зрозуміти, що не потребують їхнього військового сприяння. Роль альянсу неухильно знижується з точки зору європейських колег Лондона, і, отже, його роль в узгодженні інтересів Парижа, Берліна та інших провідних європейських столиць з Вашингтоном також зменшується.

Однак у перші місяці після терактів увагу адміністрації Джорджа Буша-молодшого було зосереджено на бойових діях проти руху Талібан в Афганістані. До початку 2002 р. таліби зазнали воєнної поразки і були відсторонені від влади. З середини року США почали вимагати повернення до Іраку міжнародних інспекторів. За повідомленнями ЗМІ, прем'єр-міністр Великобританії Тоні Блер ще в квітні 2002 р. погодився на участь своєї країни в майбутній війні.

Наміри Т. Блера стосовно Іраку, однієї з країн «вісі зла», як зазначив Дж. Буш-молодший, стали очевидними після 2002 р. У вересні прем'єр-міністр оприлюднив дані, згідно з якими Ірак міг розгорнути зброю масового ураження протягом 45 хвилин [16].

Під час свого виступу в парламенті, Блер заявив, що Ірак володіє зростаючим арсеналом хімічних і біологічних озброєнь і має намір їх застосувати, а також веде розробку ядерної зброї. Головною метою, на думку, Т. Блера, є повернення в Ірак інспекторів з озброєння, але він також кілька разів висловився на підтримку планів США щодо зміни режиму С. Хусейна [16].

Політика Великобританії щодо С. Хусейна істотно змінилася після терактів 11 вересня 2001 року. Т. Блер розповів комісії з розслідування обставин вторгнення британської армії в Ірак, що до того, як були здійснені теракти, щодо Іраку застосовувалася політика стримування, а після 11 вересня з'явилося розуміння того, що якщо у терористів буде можливість вбити більше трьох тисяч осіб, вони це зроблять. Колишній прем'єр-міністр також зазначив, що Ірак протягом десяти років відкрито йшов на конфлікт, але

повною мірою усвідомити всю загрозу, яка виходить від режиму Саддама Хусейна, вийшло тільки після терактів у США. Комісія, яку очолював юрист Джон Члкот, поцікавилася, в який саме момент Тоні Блер пообіцяв Джорджу Бушу підтримати військову операцію в Іраку. За даними інших свідків, угоду було досягнуто в 2002 р. Як зазначає Sky News, Блер надав гарантії, не попередивши парламент про своє рішення. Проте колишній прем'єр-міністр заявив, що ніяких конкретних домовленостей не було, а єдине зобов'язання, яке він дав - «розібратися з Саддамом». При цьому він додав, що ніколи цього не приховував [1]. «Тому ми тут, у Великобританії пліч-о-пліч з нашими американськими друзями в час трагедії, і ми, як і вони, не заспокоїмося, поки це зло не буде вигнане з нашого світу» - зазначав Т. Блер у своїх мемуарах [18, с. 218].

Протягом літа-осені ситуація навколо повернення інспекторів з Іраку набула рис американо-іракської кризи. Під тиском з боку США і після прийняття РБ ООН резолюції 1441 в листопаді 2002 р. С. Хусейн погодився з поверненням міжнародних інспекторів у країну. Комісія UNMOVIC прибула до Іраку для пошуку зброї масового ураження і працювала до початку Іракської війни, проте не виявила жодних слідів її виробництва [25].

Резолюція Ради Безпеки ООН 1441 містила такі основні положення:

1. Постановляє, що Ірак істотно порушував і продовжує суттєво порушувати свої обов'язки, передбачені відповідними резолюціями.

2. Постановляє, визнаючи положення пункту 1 вище, надати Іраку справжньою резолюцією останню можливість виконати свої обов'язки з роззброєння згідно з відповідними резолюціями Ради; і відповідно ухвалює запровадити посилений режим інспекцій з метою забезпечення повного і піддається перевірці завершення процесу роззброєння, передбаченого резолюцією 687 (1991 р.) і наступними резолюціями Ради.

3. Постановляє далі, що Ірак повинен не вживати ворожих дій або загрожувати такими діями, спрямованими проти будь-якого представника або члена персоналу Організації Об'єднаних Націй, або будь-якої держави-члена, що приймає заходи відповідно до будь-якої резолюції Ради.

4. Нагадує в цьому зв'язку про те, що Рада неодноразово попереджає Ірак, що подальше порушення ним своїх обов'язків призведе до серйозних для нього наслідків [9].

Адміністрація Дж. Буша-молодшого приводила три аргументи для обґрунтування війни в Іраку: по-перше, Ірак володіє зброєю масового знищення і продовжує її виробляти; по-друге, Ірак пов'язаний з «Аль-Каїдою» та іншими терористичними організаціями; по-третє, в Іраку існує тиранія, від якої народ Іраку треба звільнити.

Зрозуміло, що на формування цієї позиції вплинули події 11 вересня 2001 р. і викликані ними зміни в американській зовнішній політиці. Припускаючи, що іракська зброя масового знищення може потрапити до рук терористів, Білий Дім шукав підтримки для військової акції побоюючись того, що Ірак може безпосередньо загрожувати американцям на їх рідній землі. Вийшло так, що адміністрація підірвалася на власній міні, коли після війни в Іраку з'ясувалося, що зброєю масового знищення ця країна ніколи не володіла, і виникли серйозні сумніви в існуванні зв'язків С. Хусейна з «Аль-Каїдою». Тому для обґрунтування війни американській адміністрації

залишилися тільки питання демократії і прав людини [13, с. 108-109].

До моменту вторгнення американців до Іраку Т. Блер перетворився на зовнішньополітичного представника Вашингтона, якому не залишалося нічого іншого, як іти з ним до кінця. Його спроби запобігти війні були вдалими рівно стільки часу, скільки знадобилося США для доставки і розгортання необхідної кількості озброєнь і живої сили на кордонах з Іраком.

У січні 2003 р. Блер оприлюднив нову розвідувальну інформацію, згідно з якою Ірак продовжував створення хімічної і біологічної зброї, розробляв плани її застосування, намагався придбати в Африці значні обсяги урану і працював над створенням ракет, здатних досягти території Греції, Туреччини, Ізраїлю та інших держав. Виступаючи на надзвичайному засіданні Палати громад, прем'єр-міністр повідомив: «Політика стримування не працює. Програма зброї масового знищення не закрита. Вона існує і розвивається». Блер також заявив про необхідність якнайшвидшого вирішення проблеми роззброєння Іраку [17].

Навіть опинившись у складній дипломатичній та внутрішньополітичній колізії у зв'язку з підтримкою операції США в Іраку (антивоєнні демонстрації, звинувачення у розв'язанні війни без наявності достатніх доказів існування зброї масового знищення, звинувачення у сліпому підпорядкуванні волі Вашингтона), Т. Блер зумів знайти найбільш оптимальну тактику маневрування між інтересами США та Європи.

У результаті подій 2002-2003 рр. політика Великобританії призвела до ослаблення найважливіших міжнародних структур, на яких ґрунтувався її зовнішньополітичний статус. Так, дії Вашингтона стосовно зниження значення Об'єднаних Націй вдарили не тільки по організації в цілому, але і по позиціях п'яти постійних членів Ради Безпеки ООН з правом вето, одним з яких є Британія.

В контексті подій 11 вересня 2001 р. ключовою є теза про те, що пріоритетним завданням для Великобританії було відродити хоч якийсь натяк на мирне вирішення конфлікту. Адміністрація Дж. Буша-молодшого мало була зацікавлена в цьому питанні. Тим не менше, Великобританія продовжувала нагадувати Вашингтону, що необхідно хоч щось зробити для врегулювання ізраїльсько-палестинського конфлікту.

Під час підготовки та проведення Великобританією і США військової операції проти Іраку одну з ключових ролей зіграло її ретельне та завчасне інформаційно-психологічне забезпечення. Одним з головних завдань операції була реалізація концепції інформаційної війни та проведення психологічних операцій на стратегічному та оперативно-тактичному рівнях. У цих заходах були комплексно задіяні офіційні інформаційно-пропагандистські структури, ЗМІ Великобританії і США. Основними об'єктами інформаційно-психологічного впливу була світова громадська думка, власне населення, а також військово-політичне керівництво, збройні сили і населення Іраку.

Функцію координатора роботи з інформаційно-психологічного забезпечення агресії проти Іраку на стратегічному рівні виконував офіційний представник Держдепартаменту Арі Флейшер, під керівництвом якого щодня проводилися брифінги для представників телеканалів та інформаційних

агентств. У брифінгах брали участь два ключових координатора Держдепартаменту в роботі з американськими і міжнародними ЗМІ, офіційні представники Білого Дому і Пентагону, а також старший представник прем'єр-міністра Великобританії. Крім цього, нещодавно створеним відділом глобальних комунікацій адміністрації президента (Global Communications Office) здійснювалася щоденна розсилка інформаційних зведень, в які були включені дані про втрати іракської армії та успіхи коаліційних військ [12].

У першій половині 2002 р. керівництво США розгорнуло широкомасштабну інформаційно-пропагандистську кампанію, спрямовану на формування міжнародної громадської думки, а також сприятливих умов всередині Іраку в рамках підготовки до проведення військової операції у цій країні. Інтенсивність і масштаб заходів психологічного впливу протягом року безперервно зростали, досягнувши найбільшої активності до моменту початку бойових дій.

На початку 2003 р. Т. Блер під час подорожі європейськими країнами агітував за повалення режиму С. Хусейна. В якості головного аргументу використовувався той факт, що іракський режим, імовірно, володіє зброєю масового знищення [26]. У березні Тоні Блер, Джордж Буш-молодший і прем'єр-міністр Іспанії Хосе Марія Азнар закликали світове співтовариство підтримати військову акцію проти Іраку [26].

Багато британців негативно поставилися до беззастережної підтримки Тоні Блером політики Сполучених Штатів щодо Іраку [20]. У березні 2003 р. на знак протесту проти іракської кампанії у відставку пішли лідер Палати громад Робін Кук, два міністри кабінету і ще кілька співробітників уряду [19].

19 березня 2003 р. Великобританія направила для участі в очолюваній США «коаліції доброї волі», зібраної для вторгнення до Іраку, 45 тисяч військовослужбовців [20]. Формальним приводом до війни була інформація ЦРУ про наявність в Іраку запасів зброї масового ураження, яка згодом не знайшла підтвердження. Однак окремі аналітики вважають, що метою військової операції було встановлення контролю США над нафтовими родовищами Іраку.

Військово-політичне керівництво Іраку активно використовувало всі пропагандистські ресурси країни для надання ефективної протидії. Сильною стороною Іраку в цьому питанні був тотальний контроль держави і спецслужб за інформацією, її джерелами і каналами отримання всередині країни. Іракська пропаганда переслідувала дві основні цілі. Перша - це максимально утруднити інформаційно-психологічний вплив противника на власне населення і збройні сили шляхом здійснення контрпропагандистської роботи. Друга - чинити тиск на населення та військово-політичне керівництво арабських держав регіону, щоб переконати їх не надавати підтримки США і їх союзникам. Організація протидії психологічній війні була покладена на Міністерство культури та інформації, командування збройними силами, керівництво правлячої партії БААС і особисто С. Хусейна [12].

19 березня 2003 р. американські та британські війська вторглися до Іраку. «Чи було безальтернативним рішенням Лондона надати США не лише моральну, а й військову підтримку?» - ставить питання О. Громико [5, с. 7]. Скоріш за все, вважає він, це було особисте рішенням Т. Блера, ніж прояв

домінанти британської зовнішньої політики. «Слід зазначити, - пише далі дослідник, - що при всьому проамериканському ухилі Тоні Блера його концепція «гуманітарної інтервенції» має значні відмінності від американської доктрини попереджувального удару. Хоча поставлені ними цілі багато в чому збігаються, вони мають різні засоби їх досягнення: Вашингтон з готовністю використовує військову силу і односторонні дії, а Лондон намагається не виходити за рамки міжнародного права» [5, с. 8].

1 квітня 2003 р. Т. Блер розпорядився про початок кампанії з протидії негативного висвітлення війни в Іраку в арабських засобах масової інформації. А. Кемпбелл, голова департаменту зі зв'язків з громадськістю адміністрації Т. Блера, зазначив, що уряд в спробі що-небудь протиставити заявам, які роблять арабські засоби масової інформації, зіткнувся з певними труднощами. В інтерв'ю арабським виданням Т. Блер намагався донести, що метою військової акції є звільнення, а не завоювання Іраку.

Отже, в іракській проблемі Лондон в черговий раз обрав сторону Вашингтона, незважаючи на те, що політика останнього призвела до найглибшої кризи в історії Північноатлантичного альянсу, завдала шкоди авторитету ООН, розколола ЄС та НАТО. Результати дій Блера, що були спрямовані на відновлення провідних позицій Великобританії в ЄС, практично були зведені нанівець. Вага Великобританії в Євросоюзі знизилася, крім того, прем'єр-міністр не врахував міркування внутрішньополітичної доцільності, значно погіршивши електоральні перспективи власної партії, опинився на межі втрати своєї посади, спровокував демонстрації протесту в Лондоні, розкол парламентської фракції.

Своєю зовнішньою політикою Т. Блер завоював велику популярність в Сполучених Штатах та підтримку американської адміністрації. У квітні 2003 р. він став першим не американцем, якого було нагороджено «Почесною медаллю острова Елліс», яку він отримав за активну підтримку США після терактів 11 вересня 2001 р. [27].

Дослідники вважають, що однією з причин, внаслідок яких Т. Блер підтримував Дж. Буша-молодшого у «війні проти терору», було бажання британського прем'єра залучити Білий Дім у процес мирного врегулювання арабо-ізраїльського конфлікту. Однак успіхів на цьому напрямі досягти не вдалося, що лише посилювало невдоволення Блером у Великобританії [22]. Крім того, період після вторгнення військ коаліції в Ірак став найскладнішим для уряду Блера [15]. Британський уряд, як і американську адміністрацію, підозрювали в цілеспрямованому перебільшенні небезпеки, яку представляв собою іракський режим, з метою домогтися суспільного схвалення для своїх планів [20].

У вересні 2003 р. Т. Блер виступив на щорічній конференції Лейбористської партії, відзначивши досягнення уряду в соціальній та економічній сферах, зокрема, у сфері освіти та охорони здоров'я, він також зупинився на основних проблемах зовнішньої політики країни. На думку прем'єр-міністра, С. Хусейн очолював жорстокий репресивний режим, не підкорявся резолюціям ООН, представляв загрозу для світу - і тим самим накликав на себе гнів міжнародного співтовариства. У ході конференції, на тлі різкого падіння рівня його популярності в країні, Блер зіткнувся зі значною опозицією своїх однопартійців щодо іракського питання [2].

У листопаді 2004 р. Т. Блер зустрічався в Лондоні з президентом Франції Ж. Шираком, останній спочатку був противником військового вторгнення в Ірак, проте пізніше продемонстрував прагнення подолати розкол, який виник після початку війни. Блер зазначив: «Розбіжності під час конфлікту добре відомі... але ми обидва хочемо бачити стабільний і демократичний Ірак і будемо робити все можливе для досягнення цієї мети». Прем'єр-міністр також повідомив про співпрацю з Ж. Шираком у питаннях Ірану, Афганістану, Балкан, Африки та глобальної зміни клімату. Спостерігачі відзначають головне протиріччя між позиціями двох лідерів: Блер бажав зробити Великобританію «мостом» між Європою і США, а Ширак прагнув до посилення ЄС як противаги США [21].

Напередодні загальних виборів 2005 р. у британському суспільстві широко обговорювалася іракська проблема. У березні 2005 р. Блер виступив перед журналістами з аргументацією свого рішення про участь в іракській кампанії. За словами прем'єр-міністра, для боротьби з тероризмом необхідна війна «цінностей та ідей», а розвиток демократії в Афганістані та Іраку - найкращий аргумент проти антиамериканської і антизахідної пропаганди терористів [21].

Проте у березні 2009 р. з'ясувалося, що багато фактів, які були вирішальними для початку військової кампанії в Іраку, були сфальсифіковані. Після цього було прийнято рішення провести розслідування обставин вторгнення британських військ у цю країну. Комісія допитала низку чиновників і військових, які брали участь у процесі прийняття рішення про введення військ до Іраку. Сам Блер виступав проти цього розслідування [1].

Тоні Блер не раз підкреслював, що в сучасному взаємозалежному світі будь-який внутрішній конфлікт може мати серйозні наслідки для інших країн, а, значить, втручання повинно бути виправдане для запобігання цих негативних наслідків. Причому першою ластівкою в цьому напрямку була інтервенція НАТО в Косово, підтримана Великобританією. Аналогічна риторика використовувалася Блером і для подолання розбіжностей у власній партії у питанні війни в Іраку - «мало у кого піднялася б рука, щоб перешкодити припиненню «страждань» іракського народу під ярмом «тиранії»». Ще однією жертвою інтервенції можуть стати режими, що не мають «злісні наміри» щодо західних країн, нездатні контролювати власну територію і запобігти розповззанню зброї масового знищення і терористичної загрози. Як стверджує нова доктрина зовнішньої політики Великобританії, схвалена в грудні 2003 р., «наша здатність проектувати військову силу буде одним з головних інструментів нашої зовнішньої політики». Застосування «експедиційних військ» поступово стає центральним елементом реагування на кризи, «закриваючи двері для альтернативних дипломатичних та інших ініціатив» [11, с. 128].

Т. Блер розповів ЗМІ про причини вторгнення Британії до Іраку в 2003 р., зазначивши, що покладався на оперативні дані і щиро вірив у необхідність повалення режиму С. Хусейна. Він відкинув припущення, що піддався вмовлянням США. При цьому колишній прем'єр визнав, що Великобританія ніколи не вірила в зв'язок режиму С. Хусейна з міжнародною терористичною мережею «Аль-Каїда». Виступ Блера не сподобався родичам

загиблих в Іраку британських солдат - вони звинуватили його в неповазі і смерті своїх близьких. Проте Блер жорстко відстоював своє рішення відправити у 2003 р. британських солдат на війну з режимом Хусейна. За його словами, тоді він ні не сумнівався, що у Багдада була ядерна зброя [10].

Колишній прем'єр запевняв ЗМІ, що інформацію про наявність у Ірака зброї масового ураження зібрали британська і американська розвідка. «У той час, принаймні, для мене було очевидно, що це небезпечна загроза і потрібно поставитися до неї серйозно», - заявив Блер [10]. За його словами, інформація розвідки говорила про одне - не можна просто сидіти і чекати, тому було потрібно вжити чіткі дії. «Я вирішив, що ці відомості підтвердили наше припущення про те, що Саддам представляв велику загрозу», - пояснив Тоні Блер [10]. Проте він визнав, що інформація преси про готовність Іраку застосувати ядерну зброю протягом 45 хвилин була отримана не від розвідки, а з'явилася в надрах його уряду. Однак він підкреслив, що на цю цифру звернули увагу пізніше, а в момент прийняття рішення про відправку військ їй не надавали значення.

Т. Блер також заявив, що оцінка урядом терористичної загрози різко змінилася після атак терористів 11 вересня 2001 р. На його думку, до терактів у США британська і американська політика стримування режиму С. Хусейна «розумними» санкціями була виправдана, проте, «в ній були дірки» [10]. Він нагадав, що перші військові дії проти Іраку його уряд зробив ще у 1998 р. спільно з адміністрацією президента США Б. Клінтона. Стосовно ж взаємодії з адміністрацією Дж. Буша-молодшого, Т. Блер повідомив, що після терактів 2001 р. пообіцяв Вашингтону будь-яку підтримку. Він відкинув розбіжності між ним і президентом США, переконував Вашингтон у тому, що мир на Близькому Сході пов'язаний з терористичними процесами, але при цьому визнав, що Великобританія ніколи не вірила в зв'язок режиму С. Хусейна з міжнародною терористичною мережею «Аль-Каїда». Але, додав Блер, у країни-ізоляції були можливості встановлювати контакти з терористичними організаціями. «Є дуже тісні зв'язки між терористичними структурами та державами, які їх фінансують. У цих державах, перш за все, в Ірані, є екстремістські і помилкові погляди на іслам», - пояснював він [10].

У 2006 р. тема Іраку як і раніше залишалася однією з найбільш гострих у Великобританії. У лютому відбувся скандал внаслідок публікації відеозаписів, що зафіксували британських солдат, які ймовірно били молодих іракців. У березні 2006 р. активісти антивоєнного руху критикували Блера за його заяву про те, що рішення про початок війни з Іраком буде остаточно оцінено тільки Богом. Під час свого виступу на каналі ІТV1, прем'єр-міністр зазначив: «Якщо ви вірите в Бога, судити повинен Бог». «Єдиний можливий спосіб прийняти рішення такого роду - постаратися діяти у відповідності зі своєю совістю» [23]. Т. Блер наполегливо захищав власну іракську політику і підкреслював важливість партнерства з США. У березні він стверджував, що якби обставини склалися так само, як у 2003 р., він знову прийняв би рішення про початок війни.

Наприкінці березня 2006 р. у виступі перед австралійським парламентом Т. Блер відзначив, що в Іраку і Афганістані йде рішуча боротьба за цінності, яких притримується Захід, і тому участь Заходу в ній необхідна.

На його думку, всі реакційні сили в мусульманському світі протистоять цілям західних демократій, розуміючи, що перемога Заходу буде найсильнішим ударом по їх ідеології. Ці слова Блера прозвучали на тлі нової ескалації насильства в Афганістані, внаслідок серії атак і терористичних актів талібів представники британського командування попросили збільшити чисельність контингенту в країні і дозволити їм вживати більш рішучі дії проти ворога [23].

Таким чином, війна в Іраку ускладнила міжнародне становище Великобританії, унаслідок чого відбулося те, що професор Лондонської школи економіки і політичних наук лорд В. Уоллас назвав «коллапсом британської зовнішньої політики» - «особливі відносини» вичерпали себе, а в Європі Лондон погіршив свої стосунки з провідними державами [5, с. 9-10].

Тоні Блер сприяв максимальному зближенню країни з США в рамках політики «особливих відносин», збройні сили брали участь у спільних бомбардуваннях об'єктів Іраку. У цей період він піддався новій хвилі критики у зв'язку з участю Великобританії в процесі післявоєнного врегулювання в Іраку. Поштовхом для цього став інцидент з катастрофою британського військового гелікоптера, який був збитий над іракською територією, внаслідок чого загинули п'ятеро військовослужбовців, після чого відбулося зіткнення британських військових з повстанцями, яке закінчилося загибеллю кількох мирних жителів.

Співробітництво Т. Блера і Дж. Буша-молодшого не принесло їм успіху в Іраку. Це послабило позиції як одного, так і іншого. Проте загальна тенденція зовнішнього політичного курсу Лондона зберігалася, що відповідає відомому афоризму - у Британії немає постійних друзів та постійних ворогів. У неї є тільки постійні інтереси.

---

1. Блэр изменил свое отношение к Ираку после терактов 11 сентября // Lenta.ru. - 2010 [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://lenta.ru/news/2010/01/29/blair>.

2. Bravo, Тони Блэр // BBC News. Русская служба. - 01.10.2003. - [Электронный ресурс]. - Режим доступа: http://news.bbc.co.uk/1/hi/russian/press/newsid_3154000/3154378.stm

3. Гончар Б.М. Сполучені Штати в системі зовнішньополітичних пріоритетів Великої Британії / Б.М. Гончар, Н.Л. Яковенко // Дослідження Світової політики. - К., 2000. - № 13. - С. 18-26.

4. Громько А.А. Внешняя политика Великобритании: от империи к «осевой державе» / А.А. Громько // Космополис. - 2005. - №1. - С. 26-35.

5. Громько А.А. Тони Блэр: десять лет во главе Британии / А.А. Громько // Современная Европа. - 2007. - №2. - С. 5-21.

6. Кандуба Т.Ю. Атлантизм в зовнішній політиці урядів Тоні Блера: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук: спец. 07.00.02 «Всесвітня історія» / Т.Ю. Кандуба. - Донецьк: ДНУ, 2011. - 20 с.

7. Минаев М.В. Америко-британские отношения в начале XXI века / М.В. Минаев. - М.: Век, 2008. - 255 с.

8. Пик С.М. США - Велика Британія: «особливі відносини» / С.М. Пик. - Л.: Бібліогр., 2004. - 218 с.

9. Резолюция 1441 (2002) СБ ООН / Newsru.com. - [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://Iraq.news.com/article/30.html>.

10. Резчиков А. Тони Блэр не раскаялся в кампании против Ирака. - [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://www.Nrinform.ru/se/smart>.

11. Сенченко И.А. Государство и право, история и культура Великобритании и США / И.А. Сенченко - М.: Приора, 2005. - 256 с.

12. Толстобров А.В. Информационная война США и Великобритании в ходе военной операции против Ирака / А.В. Толстобров. - [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://>

/www.iimes.ru/rus/stat/2004/14-11-04.htm.

13. Фукуяма Ф. Америка на распутье: демократия, власть и неоконсервативное наследие / Ф. Фукуяма. - М.: АСТ: ХРАНИТЕЛЬ, 2007. - 282 с.

14. Яковенко Н.Л. Велика Британія в сучасній системі міжнародних відносин: заявка на європейське лідерство / Н.Л. Яковенко. - К.: Науковий світ, 2003. - 227 с.

15. Assinder N. Profile: Tony Blair / Nick Assinder // BBC News. - 20.07.2004. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/politics/3873315.stm.

16. Blair: Iraq closer to having nukes // The Michigan Dail. - 2002. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.michigandaily.co/country/blair-iran-closer-hawing-nukes.

17. Blair: Iraq weapons threat growing // CNN. - 14.01.2003. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://edition.cnn.com/2002/WORLD/europe/09/24/uk.iraq/>

18. Blair T. A Journal: My political life / Toni Blair. - London: KNOPE, 2010. - 727 p.

19. Blair T. New Britian. My vision of a youn country / Toni Blair. - London: Boulder, 1997. - 338 p.

20. Britain's longest-serving Labour prime minister // CBC News. - 22.03.2006. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.cbc.ca/news/background/blair_tony

21. Chirac, Blair strive for unity after Iraq // China daily. - 19.11.2004. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.chinadaily.com.cn/english/doc/2004-11/19/content_392813.htm.

22. Prime Minister's speech: Doctrine of the International community at the Economic Club. Chicago 24 April 1999. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://web.archive.org/web/20060616225939/www.pm.gov.uk/output/Page1297>.

23. PM attacked on Iraq «God» remarks // BBC News. - 04.03.2006. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/4773124.stm>

24. Seddon M. America's Friend: Reflections on Tony Blair / M. Seddon. — Logos. - 2004. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://logosjournal.com/seddon_election.htm.

25. Sunday Times: Блэр согласился в 2002 году участвовать в иракской войне [Электронний ресурс]. - Режим доступа: <http://podrobnjsti.Ua/print/power/intpol/2005>.

26. Tony Blair's political career - a timeline // CBC News. - 22.03.2006. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.cbc.ca/news/background/blair_tony/timeline.html.

27. US to award Blair for «leadership». - BBC News. - 16.04.2003. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/2954567.stm

28. Wither J.K. British Bulldog or Bush's Poodle? Anglo-American Relations and the Iraq War / J. K. Wither // Parameters. - 2003-2004. - Winter. - P. 67-82.

References

1. Bljer izmenil svoje otnoshenie k Iraku posle teraktov 11 sentjabrja // Lenta.ru. - 2010 [Jelektronnyj resurs]. - Rezhim dostupa: <http://lenta.ru/news/2010/01/29/blair/>.

2. Bravo, Toni Bler // BBC News. Russkaya sluzhba. - 01.10.2003. - [Elektronnyy resurs]. - Rezhim dostupa: http://news.bbc.co.uk/hi/russian/press/newsid_3154000/3154378.stm.

3. Honchar B.M. Spolucheni Shtaty v systemi zovnishn'opolitychnykh priorityativ Velykoyi Brytaniyi / B.M. Honchar, N.L. Yakovenko // Doslidzhennya Svitovoyi polityky. - K., 2000. - № 13. - S. 18-26.

4. Gromyko A.A. Vneshnyaya politika Velikobritanii: ot imperii k «osevoy derzhave» / A.A. Gromyko // Kosmopolis. - 2005. - №1. - S. 26-35.

5. Gromyko A.A. Toni Bler: desyat' let vo glave Britanii / A.A. Gromyko // Sovremennaya Evropa. - 2007. - №2. - S. 5-21.

6. Kanduba T.Yu. Atlantyzm v zovnishniy politytsi uryadiv Toni Blera: avtoref. dys. na zdobuttya nauk. Stupenya kand. ist. nauk: spets. 07.00.02 «Vsesvitnya istoriya» / T.Yu. Kanduba. - Donets'k: DNU, 2011. - 20 s.

7. Minaev M.V. Amerikano-britanskіe otnosheniya v nachale XXI veka / M.V. Minaev. - M.: Vek, 2008. - 255 s.

8. Pyk S.M. SShA - Velyka Brytaniya: «osoblyvi vidnosyny» / S.M. Pyk. - L.: Bibliohr., 2004. - 218 s.

9. Rezolyutsiya 1441 (2002) SBOON / Newsru.com. - [Elektronnyy resurs]. - Rezhim dostupa: <http://Iraq.news.com/article/30.Html>.

10. Rezchikov A. Toni Bler ne raskayalsya v kampanii protiv Iraka. - [Elektronnyy resurs]. - Rezhim dostupa: <http://www.Nrinform.ru/se/smart>.

11. Senchenko I.A. Gosudarstvo i pravo, istoriya i kul'tura Velikobritanii i SShA / I.A. Senchenko - M.: Priora, 2005. - 256 s.

12. Tolstobrov A.V. Informatsionnaya vojna SShA i Velikobritanii v khode voennoy operatsii protiv Iraka / A.V. Tolstobrov. - [Elektronnyy resurs]. - Rezhim dostupa: <http://www.iimes.ru/rus/stat/2004/14-11-04.htm>.
13. Fukuyama F. Amerika na rasput'e: demokratiya, vlast' i neokonservativnoe nasledie / F. Fukuyama. - M.: AST: KhRANITEL', 2007. - 282 s.
14. Yakovenko N.L. Velyka Brytaniya v suchasniy systemi mizhnarodnykh vidnosyn: zayavka na yevropeys'ke liderstvo / N.L. Yakovenko. - K.: Naukovyy svit, 2003. - 227 s.
15. Assinder N. Profile: Tony Blair / Nick Assinder // BBC News. - 20.07.2004. - [Elektronnyy resurs]. - Rezhym dostupu: http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/politics/3873315.stm.
16. Blair: Iraq closer to having nukes // The Michigan Dail. - 2002. - [Elektronnyy resurs]. - Rezhym dostupu: www.michigandaily.co/country/blair-iran-closer-having-nukes.
17. Blair: Iraq weapons threat growing // CNN. - 14.01.2003. - [Elektronnyy resurs]. - Rezhym dostupu: <http://edition.cnn.com/2002/WORLD/europe/09/24/uk.iraq/>
18. Blair T. A journal: My political life/ Toni Blair. - London: KNOPF, 2010. - 727 p.
19. Blair T. New Britian. My vision of a youn country / Toni Blair. - London: Boulder, 1997. - 338 p.
20. Britain's longest-serving Labour prime minister // CBC News. - 22.03.2006. - [Elektronnyy resurs]. - Rezhym dostupu: http://www.cbc.ca/news/background/blair_tony
21. Chirac, Blair strive for unity after Iraq // China daily. - 19.11.2004. - [Elektronnyy resurs]. - Rezhym dostupu: http://www.chinadaily.com.cn/english/doc/2004-11/19/content_392813.htm.
22. Prime Minister's speech: Doctrine of the International community at the Economic Club. Chicago 24 April 1999. - [Elektronnyy resurs]. - Rezhym dostupu: <http://web.archive.org/web/20060616225939/www.pm.gov.uk/output/Page1297>.
23. PM attacked on Iraq «God» remarks // BBC News. - 04.03.2006. - [Elektronnyy resurs]. - Rezhym dostupu: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/4773124.stm>
24. Seddon M. America's Friend: Reflections on Tony Blair / M. Seddon. — Logos. - 2004. - [Elektronnyy resurs]. - Rezhym dostupu: http://logosjournal.com/seddon_election.htm.
25. Sunday Times: Bljer soglasilsja v 2002 godu uchastvovat' v irakskoj vojne [Elektronnyy resurs]. - Rezhim dostupa: <http://podrobnjsti.Ua/print/power/intpol/2005>.
26. Tony Blair's political career - a timeline // CBC News. - 22.03.2006. - [Elektronnyy resurs]. - Rezhym dostupu: http://www.cbc.ca/news/background/blair_tony/timeline.html.
27. US to award Blair for «leadership». - BBC News. - 16.04.2003. - [Elektronnyy resurs]. - Rezhym dostupu: http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/2954567.stm
28. Wither J.K. British Bulldog or Bush's Poodle? Anglo-American Relations and the Iraq War / J. K. Wither // Parameters. - 2003-2004. - Winter. - P. 67-82.

Гончаренко А. В.

кандидат исторических наук, доцент, Сумской государственной педагогической университет имени А. С. Макаренко (Украина)

ВЕЛИКОБРИТАНИЯ В МЕЖДУНАРОДНОЙ ИНФОРМАЦИОННОЙ АНТИИРАКСКОЙ КАМПАНИИ США, 2002-2006 гг.

В статье исследована роль Великобритании в международной информационной антииракской кампании США в 2002-2006 гг. Охарактеризованы причины поддержки Лондоном военных действий в Ираке. Освещены внешнеполитические последствия для Великобритании совместных с США антииракских информационных мероприятий. Выяснена роль британского премьер-министра Т. Блэра в популяризации идеи военного вторжения сил международной коалиции в Ираке. Определено влияние антииракской кампании на международные отношения.

Ключевые слова: Великобритания, США, Ирак, Т. Блэр, Дж. Буш-младший, информационная кампания, терроризм.

Goncharenko A. V.

PhD (History), Associate Professor (Ukraine), Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko

THE UNITED KINGDOM IN INTERNATIONAL ANTI-IRAQ INFORMATION CAMPAIGN OF THE USA, 2002-2006

The article investigates the UK's role in international information anti-Iraq campaign of the USA in 2002-2006. It is described the reasons for the support by London of military actions

in Iraq. It is revealed the foreign policy consequences for the UK in cooperation with the US anti-Iraq information activities. It is clarified the role of British Prime Minister Tony Blair in promotion of the military invasion of the international coalition forces in Iraq. It is outlined the impact of the anti-Iraq campaign on the international relations.

British Prime Minister Tony Blair in April 2002 agreed to the participation of his country in a future war. In September, he released data showing that Iraq could deploy weapons of mass destruction within 45 minutes, and stated that Iraq has a growing arsenal of chemical and biological weapons and intends to use them, and also develops nuclear weapons.

In January 2003 the British government announced new intelligence information that Iraq continued to manufacture chemical and biological weapons, has developed plans for its use, was trying to purchase in Africa uranium, and worked for developing missiles capable of reaching the territory of Greece, Turkey, Israel and other states.

By the events of 2002-2003 policy of Great Britain led to the weakening of important international structures on which was based her foreign status. Washington's actions in reducing the values of the United Nations has hit not only by the organization as a whole, but also on the positions of the five permanent members of the UN Security Council, one of which is Great Britain.

During the preparation and conduct of the United Kingdom and the United States military action against Iraq one of the key roles played its careful and timely information and psychological support. One of the main goals of the operation was the implementation of the concept of information warfare and psychological operations at the strategic and tactical levels. These events were comprehensively involved in formal advocacy structures, the media in the UK and the USA. The main objects of information and psychological influence was global public opinion, own, also military-political leadership, the armed forces and population of Iraq.

In early 2003 Tony Blair during a trip the European countries campaigned for the overthrow of Saddam Hussein, claiming that Iraqi regime is likely in possession of weapons of mass destruction. In March, Tony Blair, George Bush and the Prime Minister of Spain Jose Maria Aznar urged the international community to support military action against Iraq.

March 19, 2003 the UK sent to participate in the USA-led coalition, assembled for the invasion to Iraq, 45 thousand soldiers. The formal reason for the war was the information the CIA about the presence in Iraq of weapons of mass destruction, is not subsequently found confirmation, but some analysts believe that the purpose of military operations was to establish US control over the oil fields of Iraq.

April 1, 2003: Tony Blair ordered the launch of a campaign to counter the negative coverage of the war in Iraq in the Arab media. In an interview with the Arab newspaper he was trying to convey that the purpose of military action is to liberate, not conquer Iraq.

In March 2005 the British Prime Minister spoke to reporters with the reasoning of its decision about participation in the Iraq campaign. In his opinion, fighting the terrorism requires a war of "values and ideas" and the development of democracy in Afghanistan and Iraq is the best argument against anti-American and anti-Western propaganda of the terrorists.

In 2006 the subject of Iraq remained one of the most acute in the UK. T. Blair strongly defended his Iraq policy and stressed the importance of partnership with the United States. In March, he argued that if the circumstances were the same as in 2003, he again would have taken the decision to start the war.

Key words: the UK, the USA, Iraq, Tony Blair, George Bush, the information campaign, terrorism.